

De bijdrage van de Initiatiefgroep- en de Stichting NMGJ aan het overleg met de Inspecties van de Ministeries van GWS en VenJ en met het AKJ op 1 maart 2021.

De Inspectie Gezondheid en Jeugd

Van deze bijdrage is integraal deel het document 'Over toezicht en inspectie van Jeugdhulpinstellingen', zoals gemaald naar het Projectteam ten behoeve van alle deelnemers aan het overleg.

In dit document stellen we indringende vragen aan de Inspectie en we verzoeken bij deze om een reactie op die vragen tijdens het overleg op 1 maart 2021.

Het onderzoek waarover wordt verteld in bovengenoemd document betreft openbare verslagen van onderzoeken door de Inspectie tot januari 2020 naar suicides door jongeren die in residentiële jeugdhulpinstellingen verbleven.

Mogelijk zijn onderzoekmethodes, referentie- en toetsingskaders en modules sindsdien gewijzigd. Mogelijk leidt het document tot een reactie vanuit de Inspectie waarin wordt gesteld dat vanaf nu alles anders is. Dat ons onderzoek, onze conclusies en onze vragen er niet meer toe doen.

Hier zouden we geen genoegen mee nemen.

We dringen er bij de Inspectie op aan om onze vragen te beantwoorden en te zoeken naar relevanties in ons document om het huidige geweld in de jeugdhulpinstellingen te stoppen en toekomstig geweld te voorkomen.

We willen graag met een recent voorbeeld de ernst, de dilemma's en de nalatigheden illustreren die zo uitdrukkelijk worden benoemd in ons document.

In het verslag van januari 2021 van het onderzoek naar 'De inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen binnen 't Anker', een JeugdzorgPlus locatie van Horizon Jeugdzorg en Onderwijs, te Harreveld, staat in de samenvatting als conclusie:

"Ondanks de inzet van 't Anker om vrijheidsbeperkende maatregelen terug te dringen concludeert de inspectie dat binnen 't Anker nog sprake is van een repressief klimaat, de mate hiervan verschilt per groep. Medewerkers handelen onvoldoende de-escalierend, er is meer aandacht voor het straffen van ongewenst gedrag dan het belonen van goed gedrag en medewerkers handelen onvoldoende volgens geldende richtlijnen op basis van de Jeugdwet. Zo is het afzonderen van een jeugdige in de isoleercel vanwege geluidsoverlast wettelijk niet toegestaan. Ook de inzet van generieke maatregelen, zonder dat er sprake is van maatwerk, is niet toegestaan. Evenals het

afzonderen van jeugdigen in de isoleercel zonder dat er sprake is van een noodsituatie. De inspectie vindt het niet acceptabel dat binnen 't Anker maatregelen worden ingezet die in strijd zijn met de Jeugdwet”.

Dit is duidelijke taal van de Inspectie en dat verdient alle lof.

In het vervolg van het verslag wordt ingegaan op waar het repressieve klimaat zich in uit. Voor het eerst in een verslag komen jongeren zelf hierover uitgebreid aan het woord.

“De inspectie vindt het niet acceptabel dat binnen 't Anker maatregelen worden ingezet die in strijd zijn met de Jeugdwet”. De inspectie schrijft: “...niet acceptabel...”.

Om vervolgens een verbetertraject op te sturen naar het bestuur van de Horizon om maatregelen te treffen die “.....wel wettelijk zijn toegestaan”.

In 't Anker wordt dus de wet overtreden, worden kinderrechten geschonden.

Een verbetertraject wordt ingezet waarmee de gang naar een volgende geweldsincident niet wordt uitgesloten, waardoor geweld en repressie niet stopt en niet voorkomen wordt.

Dit gegeven is structureel aanwezig in de wijze waarop de Inspectie nu al tientallen jaren haar toezicht uitvoert.

Ons eerder genoemde document eindigt met een oproep:

“Hoeveel meer geweld moet zich nog voordoen?

Hoe lang moet repressie nog voortduren?

Hoeveel suïcides moeten nog plaatsvinden?”

- Erkent de Inspectie dat het fysieke-, psychische- en seksuele geweld zoals vermeld in het rapport van de commissie de Winter heeft kunnen plaatsvinden, mede vanwege hoe ze toezicht heeft gehouden in de afgelopen tientallen jaren?
- Op welke wijze gaat de inspectie haar toezicht zo inrichten dat het geweld en de repressie wel stopt en suïcides wel voorkomen worden?
- Gaat de Inspectie vanaf nu toezicht houden met verbetertrajecten waarin onder andere staat dat de transitie van de residentiële jeugdhulpinstellingen naar kleinschaligheid in bijvoorbeeld 2023 voltooid moet zijn?

Het Advies- Klachtenbureau Jeugdhulp

In het Jaarverslag van het Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg 2019 staan veel grafieken overzichten en cijfers. Om er een aantal te noemen:

- van de 13.197 geuite klachten hebben 3.491 ervan betrekking op bejegening (pag. 4)
- 195 geuite klachten hebben betrekking op grensoverschrijdend gedrag (pag. 5)
- 143 geuite klachten op maatregelen en sancties gesloten jeugdhulp (pag. 8)
- 40% van de klachten binnen de categorie Jeugdhulpaanbieders gaat over residentiële jeugdhulp (pag. 8)
- 741 klachten hebben betrekking op de veiligheid of het welzijn van jongeren (pag. 8)
- 319 keer heeft een vertrouwenspersoon onveilige situaties gemeld bij de betrokken organisaties (pag. 10)

In de tekst van het Jaarverslag staan de volgende alinea's:

- Een andere trend die zich steeds scherper aftekent in 2019, is een toename van meldingen over moeizame, sterk vertraagde of onzorgvuldige klachtafhandeling (pag. 11).
- Nog steeds maken vertrouwenspersonen melding van het toepassen van beperkende en controlerende maatregelen – met soms buitensporig fysiek ingrijpen – in open jeugdhulpinstanties, terwijl dit wettelijk niet is toegestaan (pag. 15).
- In de gesloten jeugdzorg maken vertrouwenspersonen regelmatig melding van het onjuist toepassen van vrijheidsbeperkende en controlerende maatregelen. Voorbeelden hiervan zijn: te lange afzondering (soms dagen) zonder toezicht, afzondering als straf en afzondering zonder dat dit in het hulpverleningsplan staat. Door een hardhandige fixatie wordt in de eerste plaats de gefixeerde jongere getroffen. Maar de schade is veel groter, want alle jongeren zullen dagelijks angstig zijn. Wie weet ben jij de volgende die aan de beurt is (pag. 18)

Over de open- en gesloten Jeugdhulp worden onveilige situaties en de toepassing van repressieve maatregelen gemeld en dat in open en 'besloten' groepen maatregelen worden toegepast die alleen van toepassing mogen zijn op gesloten groepen.

Het AKJ verricht belangrijk werk als het gaat om het signaleren van wat niet goed gaat in de jeugdhulpinstellingen, pleeggezinnen en kleinschalige voorzieningen.

Elk signaal, elke klacht, elk gesprek is een verhaal op zich. Een verhaal dat vooral gaat over kinderen en jongeren in specifieke woon- en leefomstandigheden.

In alle grafieken en cijfers van het Jaarverslag missen wij die verhalen, missen we de kinderen en de jongeren.

Waarom zijn de signalen niet nader gespecificeerd? Wat wordt bijvoorbeeld bedoeld met grensoverschrijdend gedrag? Waar heeft het begrip veiligheid in de cijfers betrekking op? Waar hebben incidenten plaatsgevonden, wanneer, hoe vaak? Welke kwesties zijn incidenteel, wat doet zich structureel voor? Waarover zijn kinderen en jongeren meest verontwaardigd als het gaat om hun veiligheid, om gezien en gehoord worden? Of als het gaat om zeggenschap, eigen regie, individualiteit en autonomie?

Zo zijn er veel vragen te stellen om echt zicht te krijgen op hoe, vanuit het perspectief van de kinderen en jongeren, geweld en repressie zich uit en voortduurt en wat er zou kunnen/moeten worden ingezet en veranderd om het te stoppen.

Daarin heeft het AKJ zo lijkt het, geen taak. Klachten, kwesties kunnen wel worden doorgegeven aan een instelling en/of de inspecties, maar kunnen niet worden opgevolgd, laat staan dat de afhandeling ervan kan worden afgedwongen. Kloppen deze aannames?

Wij zijn van mening dat signalen, klachten en meldingen te makkelijk kunnen worden genegeerd, kunnen worden 'weggemoffeld', dat er te makkelijk niks wordt gedaan, niet wordt gehandeld en er dus niets veranderd en verbeterd.

Loopt het AKJ niet teveel aan de leiband van de Ministeries, haar opdrachtgevers, van de Inspecties? Is het AKJ werkelijk onafhankelijk?

Wij zijn van mening dat de signaleringsfuncties van AKJ en de Inspecties veel sterker en structureel, over en weer, in elkaar verlengde zouden moeten liggen ten behoeve van toezicht en beleidsontwikkeling. Beide organisaties hebben een andere rol, maar voor beide geldt dat het

vooral moet gaan om het realiseren en waarborgen van wat in de Jeugdwet en in de Universele Rechten van het Kind staat omschreven als het recht op een onbedreigd leven en een onbedreigde ontwikkeling voor elk kind.

Komt het AKJ voldoende op voor deze rechten? Kan het AKJ daar voldoende voor opkomen?

Wij zijn van mening dat de jeugdhulpinstellingen hun deuren moeten openen naar de samenleving. Ook willen we dat het toezicht van de Inspectie en het vertrouwenswerk van het AKJ zich meer richt naar de samenleving, naar openbaarheid van signalen van meldingen en klachten en naar ervaringsdeskundigheid.

Meer openbaarheid, niet om te 'namen and shamen', maar om de zichtbaarheid te vergroten van wat zich voordoet aan kwesties voor de kinderen en jongeren in de jeugdhulp rond veiligheid en geweld (zoals we dat omschreven hebben aan het begin van het document 'Over toezicht en inspectie van Jeugdhulpinstellingen')

Is het AKJ met ons van mening dat hun vertrouwensfunctie, dat hun inzet zich zou moeten vertalen in een Jaarverslag 2020 waarin veel meer gespecificeerd en verduidelijkt wordt over hoe het nou werkelijk zit met de veiligheid van kinderen en jongeren in de jeugdhulp, met hun recht op een onbedreigd leven en onbedreigde ontwikkeling?

Wanneer gaat het AKJ deze rechten als onvoorwaardelijke uitgangspunten nemen voor hun vertrouwenswerk?

Tot slot

Wij zijn van mening dat het toezicht op de Jeugdhulpinstellingen door de Inspecties en het vertrouwenswerk van het AKJ onvoldoende aansluit bij de belangen en rechten van de kinderen en jongeren van nu en van die in de toekomst en dat dat één van de redenen is waardoor het geweld voortduurt.

We gaan graag in gesprek met de inspecteurs en vertrouwenspersonen om hun afstand tot de rechten van de kinderen en jongeren te helpen overbruggen.

Wij willen graag meedenken over hoe ervaringsdeskundigheid kan worden toegevoegd aan het toezicht door de Inspecties en aan het vertrouwenswerk van het AKJ.

Ook is het naar ons mening noodzakelijk om de jongeren zelf een structurele plek aan tafel te geven.

Laten we met z'n allen bruggen slaan, om de tafel zitten in structureel overleg om het geweld van morgen te stoppen. Om vandaag nog recht te doen aan wat kinderen en jongeren nodig hebben om ook in de jeugdhulp onbedreigd te leven en zich onbedreigd te ontwikkelen.

Initiatiefgroep- en Stichting NMGJ

Huig de Groot

Februari 2021